

ANNEX IV

«... pedían que en vindicación de la legalidad indignamente hollada y en restauración del imperio de las leyes y del principio de autoridad, se procediese a la represión y castigo de todos los que ilegalmente ejercen la Farmacia. Recordábanle que para el farmacéutico legalizar ese exclusivismo, después que ha conseguido su título a costa de penosos sacrificios, tiene que someterse a determinadas disposiciones para abrir su botica, debe reponer ciertos medicamentos en ella, ha de adquirir varios instrumentos y aparatos para elaborarlos, han de reunir condiciones requeridas los locales destinados a su preparación y conservación, el profesor es responsable de sus buenas cualidades, una tarifa fija, sus honorarios en el despacho, y no se puede ausentar de su botica más que por un tiempo limitado, cuyas disposiciones no debe cumplir el intruso, que por lo mismo y por no pagar contribución se halla en posición material muy ventajosa, y así, a la vez que por su ignorancia puede acarrear perjuicios a la salud pública, patentiza un carácter anárquico en el cumplimiento de las leyes y, perjudicando los intereses del profesor, mengua el estímulo que los jóvenes cursantes hallarían de otra manera en los centros de enseñanza de que deben dimanar las autorizaciones.

»No movía, no, a los farmacéuticos el egoísmo, ni el menor indicio de rivalidad por los medicamentos que se importan del extranjero, pues advertían sólo que si dejando de ser contrabando algunos productos fabricados en otros países por ser admitidos como útiles por el gobierno y nominalmente inscritos en los aranceles de aduanas, para permitir su introducción en España, "SOLAMENTE los farmacéuticos pueden esponderlos en sus boticas y en ningún otro establecimiento pueden estar en venta, ni por personas que no sea licenciado en Farmacia, y que cumplimentada así la ley sanitaria no quedarían por esto perjudicados el público, ni en sus intereses materiales los fabricantes de los EXPRESADOS PRODUCTOS... quienes AUN TENDRIAN MAS SEGURIDAD LA ESPEDICION POR LOS FARMACEUTICOS, que son numerosos en todas las poblaciones grandes, que no por medio de unos pocos agentes en otras tantas plazas, quienes por otra parte podrían elaborar y esponder luego toda clase de medicamentos bajo el título y etiqueta de la importación extranjera".»

Vegeu: «El Restaurador Farmacéutico» XXXIII (1877), 148.

ANNEX V

El 7 de juny de 1893, els farmacèutics catalans, entre altres coses, exposaven al Ministre d'Hisenda el que segueix:

«El 70 por 100 de las ventas brutas del Farmacéutico español lo constituyen artículos de procedencia extranjera, cuyos inmensos beneficios van íntegros al capital extranjero, dejando al Farmacéutico español una miserable comisión de 5 a 10 por 100, que es un desdoro para su carrera y una mengua para los intereses generales del país. Y mientras el extranjero obtiene pingües beneficios en nuestro mercado, el Farmacéutico español resulta la víctima que ha de sufragar la contribución industrial de Farmacia, los gastos de sostenimiento de las boticas, y lo que es más grave, la responsabilidad criminal por el ejercicio de una profesión tan delicada; y todo esto sin que las naciones extranjeras, que nos invaden con sus productos, nos dispensen la recíproca admitiendo los nuestros; en estas circunstancias, y si los compromisos internacionales no permiten otra cosa, exíjase que todo artículo medicinal envasado procedente del extranjero sufra la imposición del timbre a su salida de la Aduana, tanto para el más exacto cumplimiento de la ley de que venimos ocupándonos, cuanto para garantizar su paso por las Aduanas, ya que son muy variados y de gran entidad los abusos que se cometen sobre este particular, como envasar dentro de la península artículos que aparecen venidos del extranjero, y otros fraudes a cuya persecución estamos dispuestos a coadyuvar todos los Farmacéuticos.

»Se expenden anualmente en España 2.000.000 de artículos medicinales extranjeros empaquetados o envasados, llámeseles específicos o especialidades; si al salir de la Aduana sufrieran la imposición del recargo interior del timbre, nos ofrecerían las siguientes ventajas: cobro fácil y seguro, apreciación de los beneficios del impuesto bastante aproximados, llegar a nuestras manos para la reventa con uniformidad de precios; y finalmente protección a la necesitada Farmacia nacional en beneficio de los intereses generales» (.....).

«Calcule pues V. E. qué suponen nuestros manantiales ante las 7.703.100 botellas extranjeras que en 1888 entraban ya en España. Va a salir, por tanto, sumamente perjudicado este simpático ramo de la riqueza nacional; sin que influya nada la consideración de que quedarán las aguas extranjeras y nacionales recargadas por igual; porque la práctica demuestra que estos recargos son muy factibles para los artículos extranjeros sin grave menoscabo de los mismos y son muy expuestos para los artículos del país, que siempre se pretende, y con cierta razón, debieran tender a abaratare.»

Vegeu: «Boletín Farmacéutico», XI (1893), 141; 173-174.

ANNEX VI

«1.º Que se entenderá por específicos, a los efectos del párrafo octavo del artículo 179 de la vigente Ley del Timbre del Estado, aquel medicamento, designado con el nombre de sus componentes y el del autor que lo ideó o confeccionó, no inscrito en la farmacopea oficial, o que, aun estándolo, se expendan por unidad de envase (frasco, botella, caja, paquete, etc.), que lo contiene, con etiqueta impresa o prospecto, consignando aquellos particulares, usos y dosis.

»2.º Que los inventores españoles de específicos y los propietarios de aguas minerales españolas que los vendan al por menor y los expendedores, también al por menor, de unas y otras, deberán fijar el timbre de 10 céntimos en el acto de ponerlos a la venta, en el local destinado a la misma, o cuando, sin estar expuestos, se hallan en locales inmediatos a la mano, para el caso de que sean solicitados por el público.

»Y 3.º Que los comerciantes al por mayor en específicos o aguas minerales nacionales o extranjeras deberán poner el mencionado timbre antes de venderlos; pero que este precepto no será aplicable a los productores y dueños que expendan sus propios productos, los cuales solamente estarán obligados al uso del timbre cuando vendan al por mayor, según expresa la disposición segunda.»

Vegeu: «Boletín Farmacéutico», XI (1893), 140; 141.

FETS ASSENYALATS DE L'ACADÈMIA DE CIÈNCIES MÈDIQUES
DE CATALUNYA, DES DE LA SEVA FUNDACIÓ FINS A LA
PRESIDÈNCIA DEL DOCTOR TURRÓ

MANUEL CARRERAS I ROCA

Conferència pronunciada, a l'Agrupació de Ciències Mèdiques
de Girona, el 23 de juny de 1972

Goethe va dir: «En aquest món, res no és tan difícil com l'actuar d'acord amb el que hom pensa», i en aquest moment no sé si li seré prou fidel.

La vida dels pobles, així com la de totes les institucions, es pot considerar com una força que avança.

Aquesta força amb tendència sempre a la superació, no actua de forma constant: té els seus alts i baixos, dels quals no s'escapen ni els pobles ni les institucions.

Tant si són motivats per causes inherents, com si per la llei natural, arriben a produir penes o gaudis.

En aquest moment es donen els dos moviments: tristesa de pensar en els meus companys antecessors, a l'ensem que gaudi d'haver de fer-ne memòria en el si d'aquesta Acadèmia, llar dels metges giro-nins, exponents d'allò que de més altiu i insubornable hi ha a la raça hispànica.

El meu tema és: «Fets assenyalats del Laboratori i Acadèmia de Ciències Mèdiques de Catalunya i Balears des de la seva fundació fins a la presidència del doctor Ramon Turró».

El «Laboratorio» fou obert el 15 de gener de 1872 al segon pis del número 12 del carrer de la Riera Baixa de la vella ciutat de Barcelona, per cinc estudiants de medicina:

Salvador Cardenal —que donà el nom;

Josep A. Barraquer,

Joan Viura,

Manuel Riba

i Manuel Vilar, el seu cronista.

La finalitat del Laboratori era de fer viviseccions i experiments de fisiologia, patologia i terapèutica, per tal de conèixer experimentalment el que llegien en obres de medicina estrangeres —Claude Ber-

nard principalment— i que en la Facultat de Medicina tot el més que es feia era esmentar-les. El nombre de socis no podia passar de vint, i no podia dissoldrés mentre dos socis volguessin sostenir-lo.

El 1874 es modificà el reglament del Laboratori en el sentit que tenia per objecte l'estudi teòric, pràctic i experimental de la medicina, i el nombre de socis fou illimitat.

En arribar a 53 socis, entre metges i estudiants, es traslladaren al carrer de Sepúlveda.

El 1876 es traslladaren al carrer del Carme i allí predominà, anys més tard, el criteri de fusionar-se amb l'Acadèmia de Ciències Mèdiques que ja s'havia fundat el dia 25 de març de 1877, segons acredita el butlletí de l'acta de la sessió inaugural de la A. de C. M., publicat pels «Establecimientos Tipográficos de N. Ramírez y Cía.», passatge d'Escudellers, núm. 4. A l'esmentat butlletí es dona fe que sota la presidència del Molt Il·lustre Rector de la Universitat, doctor Julià Casaña, i del president de l'Acadèmia, doctor Lluís de Góngora, el secretari de l'Entitat, Josep Casas i Montserrat, ressenyà la fundació i la missió de la nova Acadèmia, allotjada en una dependència de l'Escola Nàutica, oferte per l'Excel·lentíssima Diputació de Barcelona, que hem de considerar, doncs, com el seu primer local social. El discurs inaugural el pronuncià l'acadèmic Tomàs Lletget i Caylà, director dels Banys de Caldes de Montbui, i el tema fou «La luz y el calórico».

La primera Junta Directiva estava formada per

President:	Lluís de Góngora
Vice-president:	Francesc de Padua Benessat
Secretari general:	Josep Casas i Montserrat
Vice-secretari:	Cristòfor Martínez
Tresorer:	Joan Bassols i Villà
Bibliotecari:	Enric Gelabert

Entre els 71 socis fundadors destacaven els doctors Codina, Pagès, Bonet i Amigó, Jaume Pi i Sunyer, August Prió, i Carreras Aragó. Cal destacar que mancaven a la llista els doctors Cardenal, Letamendi, Robert i Esquerdo, i és que els metges estaven dividits, i aquests darrers formaven part de l'entitat Laboratori, de bell antuvi contrària als fundadors de l'Acadèmia.

Durant els últims mesos del 1877 i els primers del 1878, a causa principalment de les reunions i converses que varen tenir Lluís de Góngora i Jaume Pi i Sunyer per l'Acadèmia, i Cardenal i Barraquer pel Laboratori, s'arribà a l'acord de fusionar les dues entitats per al curs següent, ingressant tot seguit com a socis de l'Acadèmia els qui ho eren del Laboratori, i com a tals figuren ja en la llista de socis

publicada en el butlletí de l'Acadèmia, on es dona compte de la sessió del dia 4 de novembre de 1877.

El mes de juny d'aquest mateix any es va llogar un local al carrer de Mercaders, que solament va ésser ocupat durant el juliol, puix que estava mancat de les condicions més essencials. Per aquest motiu es va llogar el següent mes, o sigui l'agost, un principal al número 3 del carrer del Duc de la Victòria. Aquest local es destinà només als actes privats, ja que les sessions públiques es continuaven celebrant a les dependències de l'Escola Nàutica.

El 30 de novembre de 1878 se celebrà, sota la presidència de Lluís de Góngora, la sessió inaugural de la nova entitat Acadèmia i Laboratori de Ciències Mèdiques de Catalunya, que agrupava definitivament l'Acadèmia i el Laboratori.

D'aquesta memorable sessió, el secretari doctor Casas i Montserrat en donava fe amb aquestes paraules:

«Dos Corporaciones Científicas, la Sociedad medical "El Laboratorio", y la Academia de Ciencias Médicas de Cataluña, inspiradas en aquellos elevados sentimientos, fundieron en una sola su doble personalidad colectiva, constituyendo la Corporación, y logrando hacer de la suma de sus elementos personales y materiales un cuerpo, que sin vanagloriarse puede hoy considerarse digno representante de las Ciencias que son particular objeto de su estudio.»

Aquesta sessió va tenir lloc en un pis que ja s'hi assentava el Laboratori, al número 10 del carrer del Paradís, en un dels barris més antics de la ciutat. S'ocupava el principal, i en el primer pis feia vida el Centre Excursionista de Catalunya.

Una de les personalitats més acusades i que més va fer per l'Acadèmia fou el doctor Lluís de Góngora. Ocupà la primera presidència durant els anys 1877 al 1880.

LLUÍS DE GÓNGORA (1877-1880)

La millor notícia de la personalitat del doctor De Góngora ens la proporciona Salvador Cardenal, que el defineix com a *enemic de ditirambes i d'elogis gratuïts*. I és veritat. Lluís de Góngora i Joanico va néixer l'any 1834 en el terme de Sant Gervasi de Cassoles, que per aquell temps ostentava la nomenclatura administrativa d'«aledaño». Podem considerar, doncs, el doctor De Góngora com un barceloní. I precisament a la Universitat de Barcelona inicià els estudis de medicina, si bé els va acabar a Madrid, l'any 1856. Com a símbol del que fou la seva vida cal afegir que el doctorat l'obtingué a Sevilla.

Per oposició va aconseguir el grau d'oficial de la Sanitat Militar. Al cap d'un temps, torna a la seva condició de civil i exerceix de

metge en les poblacions d'Andújar i Marmolejo, llocs on ostentà càrrecs diversos relacionats amb la professió.

Adscrit al «Cuerpo de Directores de Establecimientos Balnearios», fou nomenat director d'una de les termes d'aigües sulfhídriques més importants del país, La Puda de Montserrat, on anava a cercar la salut, entre esperances i gestos de repugnància, el bo i millor de la societat barcelonina.

Home actiu per excellència, el doctor De Góngora fundà la «Sociedad Española de Hidrología», passà a formar part de la «Real Academia de Medicina y Cirugía», va presidir la corporació de l'Ateneu Barcelonès, i també la «Sociedad de Antropología de Sevilla».

Home de món, amb un autèntic coneixement de la naturalesa humana, i per tant, excellent humanista, no es limità a ésser un «hablista», com el definí en una ocasió el doctor Cardenal, sinó que, superant el seu domini de l'idioma, fabulós i precís, sabia tractar amb minuciositat i rigor els temes propis de la professió i de l'especialitat que exercia: les malalties de les vies respiratòries, matèria en la qual va excellerir i a la qual aconseguí de donar un caràcter científic autèntic, fet que no van tenir altre remei que reconèixer propis i estranys quan, amb motiu del seu ingrés a la «Real Academia de Medicina y Cirugía de Barcelona», llegí, a tall de discurs de presentació, un magnífic treball sobre els reflexos nasals.

Durant la seva presidència va fundar quatre premis.

Primer. — Exposició de les causes de l'augment a Barcelona de les hemorràgies cerebrals.

Segon. — Crítica de les classificacions farmacològiques amb indicació dels fonaments de la farmacologia natural.

Tercer. — Fonaments de la nomenclatura química actual i llur reforma en harmonia amb les teories de l'unitarisme.

Quart. — Estudi químic i terapèutic d'un brollador mineral medicinal de Catalunya.

Els fets més importants durant la seva direcció foren: Un ofici de protesta al «Real Consejo de Sanidad» per l'increment descarat de la intrusió, demanant i exigint mitjans de repressió. El govern va aprovar-los, i els governadors civils els posaren en vigència (amb els quals acabaren per aquells temps amb aquella plaga).

Envià una instància, acompanyada d'una extensa exposició, a les Corts, demanant que en discutir-se la nova llei d'Instrucció Pública, s'hi consignés el dret per igual de totes les universitats del Regne, de poder ensenyar i atorgar el grau de doctor tal com ho feia la Universitat Central. Aquí no va tenir ni resposta.

En finalitzar la seva presidència, la Societat comptava amb un supèravit de 1.200,30 ptes., una biblioteca amb 400 volums, un labora-

tori amb tota matèria fundacional, en propietat el mobiliari de les seves dependències, i un petit museu de matèria mèdica.

BARTOMEU ROBERT I YARZÀBAL (1880-1884 i 1895-1897)

No hi ha dubte que de la galeria de catalans il·lustres que prestigien els darrers anys del segle XIX, i illuminen la primeria del segle XX, destaca la figura del doctor Bartomeu Robert com una de les més humanes i la més representativa de la ciència mèdica del seu temps.

El que potser no saben molts, en referir-se a una figura tan estretament unida a la vida barcelonina, és que el doctor Robert va néixer a Mèxic, a la ciutat de Tampico, que ressona encara amb cadències colonials. De molt menut, però, en un viatge que el seus pares fan a Espanya, a Bartomeu l'installen a Sitges, a casa d'una tia seva, *donya* Ventura. Del sol del tròpic passava, així, a l'esclat solar del Mediterrani. Tanta de llum donarà, una claredat meridiana als ulls del doctor Robert.

Molt jove encara, tenia 27 anys, guanya per oposició una plaça de metge de nombre a l'Hospital de la Santa Creu, on estudiants i també metges ja fets, comencen a seguir amb interès les seves lliçons. Sis anys més tard, sempre per oposició, obté la càtedra de Patologia Mèdica de la Facultat de Barcelona, mestratge que exercirà fins a la seva mort.

Dotat de qualitats excepcionals, com a home i com a metge, semblava que amb una sola ullada en tenia prou per a fer-se càrrec de l'estat del pacient. Després, amb unes poques preguntes, breus i precises, acompanyades d'una exploració somera i gràcil, formulava el diagnòstic exacte del cas i el tractament més adequat. Res millor que les paraules d'un seu deixeble, el doctor Josep de Góngora, per a fer-nos idea de la tècnica clínica del doctor Robert:

«... observava, observava sempre, i amb una promptitud admirable sabia triar les dades significatives de la seva anàlisi, de tal manera que, en molts de casos, la rapidesa i brillantor de la seva síntesi intel·lectual semblaven talment una intuïció, un endevinament...»

Aquests trets de metge-màgic, que guareix per una mena de projecció simpàtica i empàtica de la seva personalitat vers el pacient, la va percebre, amb sensibilitat de poeta, el seu amic i pacient, Joan Maragall, que no pogué reprimir aquestes paraules en l'article titulat «La mort del doctor Robert»:

«... L'home d'intuïció, el vident, l'artista mèdic, que mira, i s'impressiona i endevina i encerta per inspiració i que comença ja a guarir per la seva presència...»

Es dona materialment als seus malalts, i el menyspreu que sentia per tot el que representava profit econòmic, junt amb el seu esperit

animós (que sabia transmetre a qui l'envoltava), constituïren el millor i únic impuls que va moure tota una ciutat, tot un poble, per a elegir-lo, aprofitant determinades i propícies circumstàncies històriques, regidor i, més tard, batlle. Diputat a Corts, defensarà a Madrid la concessió de determinades mesures descentralitzadores que, anys després, en l'exaltació repressiva subsegüent a la guerra civil, foren considerades com a separatistes i portaren les autoritats a desmantellar el monument que la ciutat de Barcelona havia dedicat a un dels seus homes més estimats.

Com si pressentís el destí, o la mort que l'esperava a l'aguait, la figura esvelta i elegant del doctor Robert es corba. Així el recull l'encertat llapis de Ramon Casas i així ens el retrata Joan Maragall, quan ens parla de l'últim estiu del savi doctor a Camprodon:

«... macilent, esblaimat, decaigut...»

i amb les espatlles aclaparades per la incomprensió que trobava a la seva tasca política. Es lliurà tant a aquest deure, que molts li aconsellaren que ho deixés, perquè en aquella empresa acabaria perdent-hi la vida, i ell els respongué: «Que em matin!» Maragall, comentant aquest gest magnànim diu:

«Heus aqu' l'home que es dona a una causa, no l'home que s'apodera d'una causa.

»... Que em matin! I el varen matar. Però va morir havant-se donat tot ell i, per això, res no va morir d'ell, sinó que tot viu en nosaltres...»

Poc després de la seva mort, es presentà als seus fills el canonge de la catedral doctor Ribas, i els digué: «Fa tres dies que un doctor va venir a confessarse i al final em va dir: "Soc el doctor Robert. Ho dic perquè, si em moro, els fills sàpiguen que no he mort sense els sagraments"».

Em plau de recordar en aquests moments aquelles paraules seves, publicades en el «Sumario de los prolegómenos de Clínica Médica, 1881»:

«Guardi's el metge de tractar amb exquisida cortesia els uns i amb brusquedat notable els altres, només perquè no han nascut en el mateix bressol; per al metge de cor, per aquell qui només alberga en el seu pit sentiments generosos, no hi ha llei de castes; tots els homes són iguals en el llit del dolor; només som germans que gemeguem, no categories socials diferents...»

Són fets importants durant la seva presidència:

Un simposi sobre «El uso en obstetricia del cornezuelo de cente-

no.» Hi intervingueren gran nombre de socis. Recollim algunes de les opinions.

Doctor Valls: «El cornezuelo obra cual espada de Damocles que hiere y mata si en su empleo no preside una sagaz indicación.»

Doctor Rull: «Los que mucho partean poco lo emplean.»

Una taula rodona sobre «Diagnòstic i tractament dels quistes del fetge.» Sobre aquest tema donà una lliçó magistral el doctor Pere Esquerdo.

A la sessió inaugural de l'any 1884, el secretari doctor Pere Verdós, mogut més que res per motius personals i polítics contraris al doctor Robert, presentà la dimissió del seu càrrec, però deixà constància en la memòria ressenya del seu poc apreci a l'Acadèmia i als seus dirigents.

Són paraules seves les següents: «La faz histórica de nuestra vida académica se halla en estado decadente —herido mortalmente y casi agónico el espíritu académico— lejos de aunarnos todos, nos hallamos tan divididos que los odios y rencores de los unos buscan eclipsar los méritos de los demás.» Evidentment no tenia raó, puix que l'Acadèmia continuava augmentant les seves sessions en nombre i categoria, i prosseguia la corba ascendent dels seus associats.

A la mateixa sessió el discurs inaugural fou pronunciat amb gran serenitat i senyoriu pel doctor Robert. El tema fou «La moderna etiología y la crítica». Ens diu: «No procedamos con ligereza en nuestras apreciaciones; no desoigamos las eternas enseñanzas de la historia y no olvidemos que, si los hechos siempre son hechos, y las afirmaciones afirmaciones, giran y dan vueltas las teorías y las explicaciones de los hechos, como gira la veleta puesta al viento.»

PERE ESQUERDO (1884-1888)

Com molts d'altres metges del segle passat, el doctor Pere Esquerdo era de família humil, menestral, i va costejar-se la carrera de medicina tot fent de barber. Nat a la Vila Joiosa el novembre de 1852, estudià el batxillerat a Alacant i, un cop acabat, es matriculà a la Facultat de Medicina de Barcelona.

Amb el títol de metge a la butxaca, va guanyar el de professor de l'Hospital de la Santa Creu i Sant Pau, on es revelà com un clínic eminent, fins a l'extrem que, al cap de molts pocs mesos, la seva consulta hospitalària es convertí en una autèntica càtedra lliure de Clínica Mèdica, on es forjaren centenars de deixebles.

El seu sentit de l'observació i les comparacions que sabia establir tenien una justesa eminent, amb la propietat que eren fàcilment comprensibles i a l'abast de tothom. Un dia, per exemple, en l'exploració d'un pacient, un alcohòlic amb cirrosi atròfica i anèmia intensis-

sima, productes de la caquèxia (segons ens relata el doctor Gallart), després d'explicar als deixebles la consideració que el cas clínic li mereixia, el malalt li va preguntar què era el que tenia, quina era la malaltia que el consumia. El mestre li va respondre: «El que vós teniu és una mala bèstia dins el cos, que s'us beu el vi i us deixa l'aigua.»

Esquerdo fou un home de grans anècdotes, i Víctor Català li féu un retrat modèlic:

«El doctor Esquerdo, savi popular entre els profans i entre els mateixos savis, mestre venerat pels deixebles i pels mestres, és tota una institució del país nostre; és un d'aquests homes que donen a Barcelona executòria de ciutat gran, que la fan respectable als ulls dels estranys.»

Ja íntimament vinculat a Barcelona, disposà, junt amb la seva muller, i com a homenatge a la ciutat, quatre beques per a millorament d'estudiants mancats de possibles, per tal d'estalviar-los les angoixes que ell havia passat. Durant la seva presidència, i gràcies al seu prestigi, l'Acadèmia va viure uns anys esplèndids; augmentà el nombre de socis, s'incrementà la biblioteca, i ell mateix féu un donatiu de diversos centenars de volums i revistes; en la ressenya de la sessió inaugural del 17 de febrer de 1887, el secretari Gaietà Puig i Falcó va dir:

«No es mi voz expresión de tristeza y melancolía, sino al contrario, es portadora de alegres notas que, al llegar a vosotros, os han de hacer partícipes del entusiasmo de que estoy henchido al considerar que como colectividad algo somos, y algo valemos.»

Hi hagué una gran discussió en una de les sessions, sobre el diagnòstic i vacunació de la ràbia. El doctor Robert estava impressionat pels treballs de Pasteur. El doctor De Góngora creia convenient d'aplicar la vacuna Pasteur. El doctor Masó i Bru n'era contrari. El doctor Díaz tenia el convenciment que hi restaven punts foscos. El doctor Martí, segons ell, la faria obligatòria.

Com a curiositat constatarem que es va aprovar un dictàmen sobre el valor higiènic, d'un vi anomenat vermout.

El doctor Fargas va desenvolupar el tema «Tractament de l'avortament» dividint les causes en ovulars, embrionàries i fetals.

LLUÍS SUÑÉ I MOLIST (1888-1891)

Va néixer l'11 de gener de 1852 en un dels barris més antics de Barcelona, a la llar d'una humil família d'industrials. Als 22 anys obtingué la llicenciatura de medicina a la Facultat de Barcelona. El 1875 fou nomenat metge de la Casa de Socors, càrrec que acomplí durant sis anys. Per aquells temps, junt amb Cardenal, Barraquer, Esquerdo i Viura, passava hores i hores al Laboratori, on va portar

a cap importants experiments sobre l'acció farmacològica i terapèutica de la digital i de la belladona; i comprovà els efectes tòxics del fòsfor i de l'arsènic.

El 1878 fundà la «Gaceta Médica».

L'Acadèmia el distingeix amb la medalla d'or pel seu treball «L'acció de la digital», i el 1881 obté el premi Garí.

Ingressa per mèrits propis a la «Real Academia de Medicina y Cirugía de Barcelona», i el seu discurs d'ingrés versa sobre «Higiene de l'esperit».

Es dedicà principalment a l'otologia, i podem considerar-lo com un dels peoners de l'especialitat. Són tan considerats els seus treballs, que la Universitat de Viena posa el seu retrat a la galeria destinada a savis il·lustres.

Sentia una gran inquietud per la literatura, i va arribar a escriure i publicar les següents novel·les: «Misteris de l'Hospital»; «El poder de la voluntat»; «Dos amants».

Va morir a l'any 1914 de febre tifoide.

Durant la seva presidència va tenir com a secretari aquell que fou gran metge doctor Guerra i Estapé, que a l'acta de la sessió inaugural del curs 1890, a la segona pàgina, diu: «No se incluye la Memoria Reseña, ni los demás trabajos de Secretaría, por habersele extraviado al secretario general, el doctor don Jaime Guerra.»

Va donar un gran impuls a les sessions acadèmiques, acabant moltes d'elles amb colloquis summament interessants, no exempts de discussions.

Els doctors Fargas, Azcarreta, Robert, Esquerdo, Roig i Bofill, Barraquer, i Codina presentaren treballs i comunicacions. En una d'elles, el doctor Pere Esquerdo mostrà peces patològiques de cor i aorta, precisant sobre d'elles les lesions diagnosticades amb exactitud durant la vida dels malalts.

El discurs inaugural dels curs acadèmic va ésser pronunciat pel mateix Pere Esquerdo, sobre «Diagnòstic i terapèutica dels aneurismes aòrtics», treball exhaustiu en el qual descriu minuciosament els 43 casos que passaren i foren tractats durant vuit anys a la seva sala de l'Hospital de la Santa Creu.

ÀLVAR ESQUERDO I ESQUERDO (1891-1893)

Era germà del doctor Pere Esquerdo i, igual que aquest, cursà el batxillerat a l'Institut d'Alacant i la carrera de medicina a Barcelona, carrera que va començar l'any 1872 sota el mestratge de professors tan eminents com Letamendi, Carbó, Rull i Giné i Partagás.

Els seus estudis són una sèrie de fites i de resultats excel·lents, que

remata amb el premi extraordinari en doctorar-se, el 1878. Immediatament es posa a treballar i forma part d'aquella promoció de metges que donà figures tals com Cardenal, Josep A. Barraquer, Pere Esquerdo, Miquel Font, Viura, Francesc Pi i Sunyer, Bonet, Lluís Sunyer i Molist, Azcarena, Fargas i Manuel Ribas i Perdigó.

Àlvar Esquerdo, que patia les mateixes dificultats econòmiques que son germà Pere, farà tota la carrera com a intern, estudiant i dormint el més imprescindible en la sala de guàrdia, on es refugiava tan bon punt es deslliurava de les ocupacions clíniques. Aquesta reclusió, tan forçada per les circumstàncies, era prou coneguda pels seus companys, que l'havien rebatejat afectuosament amb el mot de «Diògenes», motiu que li va treure el doctor Cardenal.

Aquest gran solitari a la força, tindrà la fortuna de veure premiat tant d'esforç amb l'obtenció d'una plaça de professor clínic a la Facultat de Medicina i un any més tard, per oposició, la de metge numerari de la Casa de Caritat. Així, de mica en mica, amb braó i sense desmais fonamentarà un prestigi gran, aconseguit a base de treball, molta ciència i professionalitat.

L'11 de novembre de 1897 ingressa a la «Real Academia de Medicina i Cirugía» i amb ocasió de l'acte llegeix un acurat treball titulat «Cirugía conservadora del pie» (discurs que mereixerà el corresponent d'admissió, i presentació a càrrec del doctor Joan Giné i Partagàs). La carrera és ascendent i, així, el 9 de maig de 1908 fou designat delegat al «II Congreso español de Cirugía», que se celebrava a Madrid. El 1913 és distingit de nou per un nomenament similar, el de delegat en el «Congreso de Ginecología y Pediatría» de València. Intervindrà, també, en els congressos de Moscou i de Lisboa, en els quals presentarà comunicacions molt notables i aplaudides.

Se li atorga l'Ordre d'Alfons XII, i el poble de la Vila Joiosa el declara fill predilecte. Àlvar Esquerdo no va conèixer ni un minut de repós, i la seva tasca científica és inabastable i no acabaríem mai de detallar-la, puix que caldria recopilar-la d'entre centenars de revistes, publicacions i comunicacions a diverses i múltiples entitats i acadèmies mèdiques. Durant la seva presidència, fou secretari el doctor Joan Freixas. A causa de l'augment de socis, i de volums de la biblioteca (que ja passaven dels 1.000 exemplars), el local era ja insuficient, pel qual motiu s'acordà en Junta el trasllat a la casa número 6 del carrer de la Portaferrisa (on ha estat durant 31 anys).

Hi hagué moltes despeses, però tot i així es tancà el curs amb 998,65 ptes. de superàvit.

Es va crear la Comissió d'Assumptes Professionals, la qual va aconseguir del governador civil que expulsés de Barcelona un curander que gaudia d'una gran influència.

El ja famós Ramón y Cajal donà a l'Acadèmia quatre conferències sobre «Los últimos adelantos acerca de la histología de los centros nerviosos». En la darrera sessió hom el va nomenar soci d'honor. Aquestes conferències estan recollides i publicades a la «Revista de Ciències Mèdiques» de Barcelona.

SALVADOR CARDENAL (1892-1894)

Home clarivident i audaç, el doctor Cardenal trencarà els motlles que semblaven intangibles en la cirurgia del seu temps i serà el primer d'adoptar els aleshores novíssims avenços de l'asèsia, com haurà de reconèixer el seu amic i mestre, el doctor Letamendi, que escriurà:

«... Anatómico de algo más que de caras y bordes, histólogo y microbiólogo, experto y hábil cirujano, de genial vocación y dotado de un gran fondo de sensatez clínica, es Cardenal no un especialista enquistado, sino un cirujano como Dios manda, es decir, capaz de bastarse a sí mismo para todas sus necesidades externas relacionadas con su quirúrgico pensar y obrar...»

De molt jove, el 1873, tot just complerts els 21 anys, Cardenal publica ja el seu primer treball, «De l'anestèsia, dels anestèsics i de la cloroformització». El 1875, en col·laboració amb Letamendi, presenta al Congrés Internacional de Brusselles una ponència sobre la indolorització quirúrgica, titulada «Un pas vers la solució de l'anestèsia local». El 1876, i amb motiu d'haver perdut el tendó de l'índex de la mà dreta en un accident sofert per picada anatòmica, redacta una memòria sobre «Els accidents produïts pel virus cadavèric». Tot servia al doctor Cardenal per a la investigació, àdhuc la pròpia malaureja.

El 1879 rep el nomenament de director de l'Hospital del Sagrat Cor, circumstància que no el priva de seguir publicant nombrosos treballs i, així, el 1893, comunica a la «Real Academia de Medicina y Cirugía de Barcelona» un estudi sobre «Ferides produïdes per projectils de fusells tipus Mauser i Remington».

Científic d'una grandesa indiscutible i autèntica, el doctor Cardenal exercirà un mestratge reconegut per tothom, i no es fa gens difícil de comprendre per què tots els cirurgians que anys després despuntaren a Barcelona, havien passat abans per «la Meca de la cirurgia catalana», que és tal com es coneixia aleshores l'Hospital del Sagrat Cor, entitat peonera en la cirurgia asèptica i antisèptica. No podem oblidar un fet en la vida d'aquest insigne patrici. Als deu anys escriví la història de la seva pleuresia, que titulà «Relació de la malaltia que ha afligit per espai d'uns set mesos Salvador Cardenal, escrita per ell mateix». I com a matèria de descripcions res no val tant com la d'un mateix, vegem com descriu l'exploració que li féu el doctor Riu, de Tàrraga:

«Vingué el nou metge, em féu despullar i jeure al llit, m'examinà el pit i aviat hi trobà un vessament produït per la irritació d'una membrana que cobreix el pulmó; preguntà a la mare si feia molt de temps que havia tingut res, i la mare digué que feia uns tres mesos que havia tingut un constipat, de la qual cosa tragué el metge que devia ésser d'aquest constipat que se m'havia format el vessament i que la febre que l'altre metge confonia amb intermitents era del mateix vessament; que l'agitació en respirar era perquè tenia un sol pulmó per a fer-ho, car l'altre estava aixafat per la força de l'aigua, de tal manera que arribà a fer bombades les costelles. Digué, doncs, que això caldria curar-ho amb cantàrides, i el més urgent era d'anar-nos-en amb ell a la seva pròpia casa. Ja està descoberta, doncs, la meua malaltia que, amb tres mesos més, podria ésser inguarible, però que, gràcies a Déu, s'havia arribat a temps.» Respecte al tractament i curs de la malaltia: «A les deu de la nit em vaig ficar al llit i em van posar una cantàrida a la banda esquerra, és a dir, en el lloc del vessament, una mica més avall del lloc que ocupa el cor, i no se sentien els batecs d'aquest sinó per la banda de l'esquena, lloc on és oprimat per la força de l'aigua. Al cap de tres dies trobaren el vessament molt disminuït, i aquesta milloria tan notable fou coneguda per mitjà d'una cosa que feia el metge posant una mà sobre el pit i picant amb l'altra. D'això en diuen percussió, i per aquest mitjà era conegut cada dia l'espai que baixava l'aigua, car més avall del nivell que aquesta formava, feia un soroll obscur, com en una paret massissa, i la part que restava lliure clara i sonora; al cap de quinze dies, el senyor Riu m'examinà de nou i, percutint arreu del pit amb una mà i auscultant amb un instrument que anomenen estetoscopi, trobà que el vessament estava resolt.»

Cardenal fou persona d'unes qualitats de modèstia i humilitat francament il·limitades i d'una humanitat i un professionalisme envejables. Citaré, com a mostra, las paraules que dedicava als seus deixebles:

«... quan aneu a operar, penseu sempre que s'us diposita una vida a les vostres mans i que, per tant, la responsabilitat és enorme. No oblideu mai que de la vostra pulcritud en el treball, que d'una correcta hemostàsia, que d'una sutura intestinal minuciosa, depèn la felicitat d'un ser humà i, gairebé sempre, la de tota una família. No si-gueu barroers ni bruscs en les manipulacions. Tingueu sempre present que les estiragassades intempestives dels intestins i altres vísceres, són el punt de partida de reflexos que inhibeixen el funcionalisme normal de parts importants del cos. Sigueu elegants, que l'elegància no és altra cosa que l'aristocràcia de l'esperit. I sobretot, no practiqueu mai una intervenció si prèviament no us heu preguntat a vosaltres mateixos: Si fós un fill meu, ho faria?»

Durant la seva presidència, la Lliga Regionalista va demanar a

l'Acadèmia que nomenés un representant per a incloure'l a la candidatura que la Lliga havia de presentar a unes eleccions municipals. Va ésser designat el doctor Àlvar Esquerdo, però aquelles eleccions foren definitivament ajornades per ordre del govern, pel qual motiu restà sense efecte la proposta de la Lliga.

A causa de les despeses de llibres i material de laboratori, les finances anaven malament, i per això s'acordà de posar a la venda 40 bons de 25 ptes. cadascun, que foren coberts ràpidament i amortitzats en el terme de sis mesos.

En una de les sessions, el doctor Esquerdo va presentar un operat de rinoplàstia pel mètode indià, és a dir, amb penjoll frontal.

El mateix doctor Cardenal regalà al Laboratori un microscopi Zeiss que va comprar expressament a Alemanya.

Com a nota curiosa, el doctor Àlvar Esquerdo va regalar al museu un magnífic cocodril dissecat.

MIQUEL FARGAS I ROCA (1897-1898 i 1902-1904)

En la present galeria de presidents de l'Acadèmia de Ciències Mèdiques, ocupa un lloc d'honor aquell mestre de mestres que fou el doctor Miquel Fargas i Roca, que si no va poder exercir el seu mestratge fecund sobre tota una generació, per culpa de la mort traïdora que segà la seva vida massa aviat, sí que ho va fer sobre una élite de metges barcelonins.

Professional de ponderació poc comuna, d'una objetivitat extraordinària, en una època que, en general, el metge s'oposava als avenços tècnics, Fargas i Roca no vacillava un instant a abandonar una tècnica consagrada per a lliurar-se a la novetat que li inspirava més confiança. Prova d'aquest afany de millora, de perfecció, la trobem en el fet que, essent Fargas i Roca un ginecòleg eminent, fou el primer d'abandonar la tradicional pràctica del flamejar-se les mans abans d'una intervenció, sistema que havia preconitzat el doctor Sojo, i adoptà les fórmules modernes i eficaces de l'asèpsia.

Pel fet que els seus inicis professionals el portaren a ésser un molt bon preparador anatòmic, acostumat a la dissecció fina, no li mostrà cap mena de secret la cirurgia ginecològica, ciència incipient a l'època. Com a anècdota en aquest sentit, serà bo de recordar que quan vingué Lawson-Tait a Barcelona per a demostrar i ensenyar el seu mètode de perineografia, va trobar-se que el doctor Fargas i Roca feia ja temps que el practicava, i encara amb millor sentit i aplicació dels principis de l'asèpsia.

Fargas i Roca era fill d'un artesà modest i constitueix un clar exemple d'aquells homes que es van fer ells mateixos. En molt poc

temps Fargas i Roca arribà al cim més alt de la consideració social i professional que hom pot desitjar. De figura venerable, elegant i sobri amb l'escaient levita i el barret fort que aleshores portaven els catedràtics, impartí uns ensenyaments austers, servits per una parla mesurada i precisa i d'exposició harmònica i clara. Un ensenyament que, gosaria dir, era fet de saviesa apostòlica.

Durant la seva presidència, l'acompanyà com a secretari general el doctor Pau Torras i Pascual.

Es va aconseguir que l'Excma. Diputació de Barcelona assignés, amb caràcter oficial, la quantitat de 1.000 pessetes per a les despeses del curs acadèmic 1897-1898. A causa de l'èxit aconseguit, el doctor Robert regalà 750 pessetes per a la biblioteca, i el president, doctor Fargas, es féu càrrec del cost del mobiliari de la nova sala d'estudis. Els acadèmics eren ja 188.

Es un fet a assenyalar que el doctor R. Sabouraud de París va enviar, com oferiment, cultius purs d'espècies microbianes, que foren molt ben rebudes i estimades pels professors del Laboratori. Per tal motiu se'l va nomenar membre de l'Acadèmia.

A la sessió inaugural del 1898, i sota la seva presidència, el doctor Lluís Suñé i Molist pronuncià el discurs de torn sobre el tema «La emoción», que causà una gran sensació en l'estament mèdic de la nostra terra.

EMERENCIA ROIG I BOFILL (1899-1901)

Va néixer l'any 1848 en aquell Santiago de Cuba que exportava encara les flaires dels bons tabacs, i les llangors d'havaneres remotes. Fill de català i de jamaicana, de molt petit passà a viure amb els seus a la vila de Sitges. La carrera de metge la va fer a les càtedres lliures de l'Institut Mèdic, que en aquella època d'agitacions actuava amb autonomia i total independència de Madrid. I d'aquesta manera Emerència Roig i Bofill i uns quants companys es doctoraren, com a membres de la primera promoció d'aquell efímer Institut, en un acte solemne que es va celebrar l'any 1869 en el Saló de Cent de la Casa Consistorial de Barcelona.

Tan bon punt doctorat marxà a París, on va cursar estudis de patologia amb Gubler, Beier i Sée; de cirurgia amb Gosselin i Richet; de ginecologia amb Gallard, i d'obstetrícia amb Dépault i Pajot. De retorn a Barcelona el 1876, entrà en competició amb els doctors Bonet, Coromines, Pi i Sunyer i Lluís Sunyer, en unes oposicions per a una plaça de professor clínic que havia quedat vacant. Malgrat que la seva tesi, en opinió dels propis contrincants, fou la més brillant, no obtingué la plaça. Aquest fet el va decebre molt i

decidí de deixar oposicions i concursos i dedicar-se a l'activitat mèdica lliure. Va fundar la «Gasetta Mèdica de Catalunya», on col·laborava molt assiduament. El 1889, i en col·laboració amb el doctor Robert, publica un «Tractat de les malalties digestives» i, el 1872, ingressà a la «Real Academia de Medicina y Cirugía de Barcelona», de la qual més endavant fou president.

Roig i Bofill fou, en l'aspecte personal, un home brillant i, físicament, el que se'n diu un tipus ben plantat. Malgrat ésser persona de gran relació social, fou en tot moment home de tracte senzill, discret i afabilíssim. La seva honradesa era proverbial i el portà a l'extrem de desautoritzar-se a sí mateix. El cas fou que, havent-li elogiat uns companys el treball que un corresponsal presentava a l'Acadèmia, fiat de tan bones paraules, no tingué cap mena d'inconvenient a avalar-lo amb un informe molt favorable. Mesos més tard descobrí amb sorpresa i amargor que el dit treball no era sinò la traducció literal d'una monografia original d'un conegut científic francès. A la propera sessió plenària de l'Acadèmia, sense cap mena de por a les possibles i justificades crítiques, no dubtà gens ni mica a posar en descobert el seu desconeixement de l'obra original francesa, i a manifestar que, precisament per aquella ignorància, havia formulat l'informe favorable al «*treball*» del desaprensiu corresponsal.

Aquesta declaració franca i lleial, que, alhora que asserenava la seva consciència, revaloritzava la seva dignitat científica, ens demostra la gran talla humana d'aquell metge que la mort ens arrabassà prematurament.

El seu secretari en la presidència fou el doctor Ricard Zariquiey. El doctor Joan Viura i Carreras va pronunciar el discurs a la sessió inaugural del curs 1900, sobre el tema «El problema de la natalitat». En ell va demostrar, amb dades gràfiques, que Espanya i França eren els països de menys natalitat d'Europa (quasi com avui dia).

A les sessions acadèmiques, varen augmentar en grau superlatiu les presentacions de casos clínics; així el doctor Àlvar Esquerdo va presentar una peça patològica, provinent de la resecció d'un genoll tuberculós.

El doctor Raventós, un home a qui havia extirpat totalment la laringe.

El doctor Zariquiey, unes radiografies fetes pel doctor Comas i Prió d'una afecció vesical.

I el doctor Esquerdo un fetus de be monstruós.

El doctor Turró, director del Laboratori, va portar a terme un treball experimental sobre la digestió de les bactèries per acció de sucs orgànics.

El director de l'«Instituto Microbiológico» de Madrid, doctor Llorente, donà una conferència molt interessant sobre diftèria i seroteràpia. Existència en caixa: 5.510 pessetes amb cèntims. Socis de nombre: 198.

VÍCTOR AZCARRETA I COLAU (1901-1902)

Va néixer a Bilbao l'any 1857 i obtingué la llicenciatura en medicina vint-i-cinc anys després, concretament el 30 de juny de 1882, amb la qualificació de premi extraordinari. Mentre feia la carrera va guanyar una plaça d'intern, per oposició, i també fou preparador anatómic. Un cop acabats els estudis a la Facultat, es traslladà a París, on ingressà a l'escola urològica del famós doctor Necker. De tornada a Barcelona, puix que havia estat en la nostra ciutat on s'havia fet metge, Azcarreta es relaciona i s'uneix amb els fundadors de l'Acadèmia i Laboratori de Ciències Mèdiques, entitat a la qual va aportar el bó i millor dels seus coneixements urològics.

Azcarreta fou un innovador i, com a tal, el primer d'utilitzar al nostre país el cistoscopi inventat per Nitze, i també la sonda d'uretra, invent més nostre, ja que és degut al doctor Albarrán, gran amic d'Azcarreta. També va ésser un dels primers d'instalar a la seva consulta un aparell de raigs Roentgen i, d'aquesta manera, la seva clínica de la Bonanova s'enriquí amb un equip complet de roentgenoscòpia, que aplicà especialment com a instrument de diagnosi prèvia a les intervencions de cirurgia de l'aparell urinari, que era l'especialitat d'aquella clínica.

Fundador de la «Revista quirúrgica de les vies urinaries», Azcarreta deixà un record inesborrable de la seva actuació professional, de la qual no se sap si admirar més la prudència i equanimitat o l'agudesesa del seu judici crític.

Els seus treballs i comunicacions en urologia són molts i molt variats; citaré la monografia més llarga i important, en atenció a la dificultat que el tema presentava aleshores: «Tuberculosis del ronyó». També és remarcable el treball titulat «Tratamiento quirúrgico de los cálculos vesicales», que es basava en la prèvia experiència de dues-centes litotrícies, de les quals fa el comentari crític a l'esmentat treball. Per fi, i sota la presidència d'aquest bilbaí, doctor Azcarreta, i actuant de secretari un gran patrici català, Josep Tarruella, es va aprovar, per unanimitat, que tant els discursos inaugurals com les sessions es fessin, a ésser possible en català, com també les publicacions de l'Acadèmia.

Va ésser el doctor Raventós un dels primers conferenciants en

llengua catalana, amb el tema «El tancat del ventre en les laporotomies».

I surt per primera vegada en les sessions acadèmiques de l'any 1902 un jovencell que es deia August Pi i Sunyer, amb una comunicació sobre «Investigacions experimentals entorn de la funció fixadora del fetge».

Va causar sensació el doctor Comas i Prió amb una sèrie de radiografies estereoscòpiques.

Durant aquesta presidència es presentaren 50 sol·licituds de matrícula per al Laboratori. Només se'n pogueren admetre 10.

La Excm. Diputació està endarrerida de tres anys de pagament, i no hi ha manera de cobrar.

Durant aquests dos cursos han mort el doctor Lluís de Góngora, primer president; el doctor Robert, segon president, i el doctor Emericà Roig i Bofill, vuitè president.

JOSEP A. BARRAQUER (1904-1906)

Va néixer l'any 1852, i cursà la carrera de medicina a la Facultat de Barcelona.

De bell antuvi, es dedicà a l'estudi intens de l'anatomia en els seus dos aspectes, normal i patològic, així com també de la histologia i la fisiologia. Gràcies a aquests estudis va poder donar a conèixer en el nostre país els elements cellulars de la sang, que per aquells temps només eren coneguts en unes poques nacions.

A França fou ajudant dels eminents oftalmòlegs Panas, Landolt i Wecker. Amb ells pogué ampliar els seus coneixements sobre refracció i mobilitat ocular, que va arribar a dominar gràcies a la gran preparació que tenia sobre òptica i matemàtiques superiors.

Retorna a Barcelona i, a la seva clínica i a l'hospital, mostra una gran habilitat sobre la cirurgia de l'ull; era considerat el primer oftalmòleg espanyol.

Fou nomenat catedràtic numerari de la Facultat de Medicina de Barcelona. Explicava les lliçons de manera clara i senzilla, ajudant-les amb elements gràfics considerats com insubstituïbles per a una comprensió més clara de la temàtica exposada.

El seu ingrés a la «Real Academia de Medicina» va constituir un gran esdeveniment, i la seva conferència sobre «Anatomia de l'òrbita i del si cavernós per mitjà de talls seriats» fou un gran èxit; encara avui dia és considerat el millor treball sobre aquest punt.

Va publicar un sens fi de treballs, entre els quals destaquen: «Sobre l'operació de cataractes», «Anatomia patològica de la miopia» i «Histèria».

En la cirurgia ocular, es coneix amb el nom d'operació Barraquer la trasplantació de teixit gras del panxell al lloc que ocupava l'ull quan ha estat tret de l'òrbita. Aquesta intervenció es fa a fi de formar un monyó que permeti el moviment de l'ull protèsic.

Va morir ple d'honors als 72 anys.

Durant la seva presidència veiem en la llista de nous socis els doctors P. Nubiola, Joan i Francesc Puig i Sureda, Benet Olivé i Rodés, Francesc Gallart, Pau Umbert i Jacint Raventós.

El doctor Nubiola presentà la seva primera comunicació: «Dos casos de procidència de cordó». El doctor Ramon Turró fou nomenat soci de mèrit.

El doctor Fargas fou nomenat president del Congrés de Cirurgia de París.

Fou designat professor de la secció d'anàlisis químiques del Laboratori el doctor Benet Olivé i Rodés.

El doctor Turró oferí al laboratori, per a despeses, el seu sou d'un any, que pujava a 750 pessetes.

Nombre de socis: 227.

RICARD BOTEY (1906-1908)

El va succeir Ricard Botey, otorrinolaringòleg de gran dinàmica intel·lectual, fundador dels «Archivos latinos de Otorrinolaringología», i que va inventar infinitat de tècniques i instruments de la seva especialitat. La seva clínica, anomenada «Casa de Curación», va ésser un centre docent i un planter de futurs especialistes. Viatger infatigable de congressos mèdics, la seva presència als de París, Berlín, Roma, Moscou i Bordeus va produir sempre sensació per les seves encertades i originals comunicacions. La seva obra «Tratado de Otorrinolaringología», llibre de 940 pàgines, és encara avui un dels pocs llibres espanyols inspirats en la ciència positiva. Fet assenyalat durant la seva presidència fou la publicació per primera vegada dels «Annals de Medicina» en català.

RAMON TURRÓ (1908-1910)

I arribem a un dels més il·lustres presidents que ha tingut la nostra Acadèmia: em refereixo al doctor Ramon Turró, que va néixer a Girona i no a Malgrat, com afirma erròniament en Josep Pla en el seu assaig «Viatge en autobús», ni com indica la placa col·locada pel Col·legi Oficial de Veterinaris a «Can Vives», de Malgrat. Primer fou el doctor Leandre Cervera, biògraf de Turró, qui va aclarir aquest error, i després el professor Pere Domingo, el qual ens dona unes

dades irrefutables en la seva magnífica obra «Turró, hombre de ciencia mediterráneo».

Ens diu: «Turró sentia una repugnància antinatural a enraonar de les circumstàncies referents al seu naixement. Si algú li preguntava: "Vostè és de Girona?", ell contestava simplement: "Sí, senyor". Si un altre li deia: "Vostè va néixer a Malgrat?" responia amb un gest afirmatiu... Vaig presenciar moltes vegades aquestes respostes; un dia, amb motiu de preparar-se un acte per a celebrar la inauguració del nou edifici destinat al Laboratori Municipal, en el qual jo havia de pronunciar unes paraules que volia que fossin un elogi del mestre, i creient que necessitaria aquelles dades, a la primera ocasió que em va semblar favorable, de sobte, li vaig preguntar:

»—Don Ramon: ¿Vostè va néixer a Malgrat o a Girona?

»—Jo no vaig néixer ni a Malgrat ni a Girona; però em batejaren a Malgrat.

»—Així, ¿on va néixer?

»—No vaig néixer, t'ho repeteixo —em digué amb un somriure—. Però és molt fàcil de comprendre. El meu primer nom de pila és Ramon Nonat.

»—Bé. Aleshores, ¿on no va néixer? —vaig insistir, somrient també.

»—Veuràs: La meva santa mare, car santes són les mares que aconseguen el martirologi de nou fills, amb mi no va passar un bon embaràs. A cada moment li semblava que entre dolors i hemorràgies anava a perdre'm abans d'hora. Una i mil vegades es molestava al metge de casa, sense que tòpics, calmants ni repòs hi fessin gaire cosa. A mesura que la suposada data del part s'acostava, la cosa anava de mal en pitjor. Un dia els meus pares consideraren que, sense fer cap tort al metge de casa, era convenient de tenir una consulta amb un altre metge i fora del lloc on vivíem; i varen anar a Girona. Allí feren cap també alguns familiars de la branca materna que vivien a Tossa. Un distingit metge gironí va examinar la meva mare, i diagnosticà que aquells trastorns eren produïts per l'existència d'una neoplàsia que, a més d'esgotar la meva mare, al moment del part portaria complicacions. Vistes les coses ara, penso que, en una persona que ja havia tingut vuit embarassos seguits d'un part normal, devia tractar-se d'un fibromioma.

»Com pots comprendre —va seguir—, desconec molts detalls referents a aquell moment. Però per la ulterior evolució dels fets, pel que vaig poder captar als meus pares i, sobretot, a la que fou la meva dida, he arribat a saber que vaig néixer gràcies a una operació cesària; que la meva mare va quedar desfeta per aquell embaràs i sense forces per a donar-me el pit, com havia fet amb tots els meus ger-

mans, quan van estar en condicions, pares, parents de Tossa i jo tornàrem a Malgrat, on em batejaren, sense fer cap ostentació.

»Ja comprendràs que seria de molt mal gust, tant per tu com per mi, que comencéssim el nostre nou Laboratori esbombant coses tant íntimes —i alçant-se, es dirigí a un prestatge, d'on va treure una partida de naixement.

»Mira: En aquest document el capellà que em va batejar fa constar simplement això: que em va batejar a Malgrat; que jo havia nascut el dia abans, sense esmentar on; que són testimonis de l'acte els meus oncles de Tossa, sense que hi faci constar per a res la gent de Malgrat. Pel que dedueixo, a aquell sant home li demanaren que em bategés, sense altra mena d'explicacions, i així ho féu, sense certificar altres mentides que les legalitzades pels testimonis, ja que no és costum que els capellans siguin presents a la cambra de la partera al moment de néixer la criatura.»

De tot això resulta que ni Turró ni Cervera falsejaren la veritat. Tots dos deien la seva: Turró quan deia sí, en preguntar-li si havia nascut a Girona, i també quan afirmava que havia passat a Malgrat. També Cervera en haver escrit que el naixement va ésser a Girona; i després quan va rectificar, davant el certificat de bateig, dient que el naixement havia estat a Malgrat.

En complir els deu anys, va començar el batxillerat a l'Institut de Girona; un cop batxiller, en Turró se'n va anar a Barcelona, on inicià la carrera de metge, al casalot del carrer del Carme; però a les acaballes de la carrera, decideix de no examinar-se de Medicina Legal i es posa a estudiar la carrera de Filosofia i Lletres; un cop enllestida, fa cap a Madrid.

A la capital d'Espanya formà part de la redacció del diari «El Progreso», que dirigia Comenge; d'aquesta època data el seu primer llibre «Composiciones Literarias». També correspon a la mateixa època el seu primer treball científic relatiu a la circulació de la sang, en el qual el propi Turró assignava un paper actiu a les parets dels vasos i escatimava al cor l'exclusiva d'ésser l'element motor que li atribuïen les teories en voga. Aquest treball, publicat primer en forma d'articles a «Independencia Médica y Cirugía Práctica», el varen reunir en forma de llibre i, traduït al francès per Jules Robert, el va editar la casa O. Berthier, de París, el 1883.

Durant la seva estada a Madrid va publicar els seus celebrats articles antiletamendians a «El Siglo Médico», que donaren peu a tantes controvèrsies. El doctor Jaume Pi i Sunyer, catedràtic de Patologia General, a Barcelona, va tenir la sort d'atreure Turró i el va nomenar ajudant de treballs pràctics a la seva càtedra; li va instal·lar un laboratori al terrat de la vella Facultat perquè hi desenvolupés les seves

publicacions crítiques sobres les fermentacions, les del cultiu dels gonococs en medis àcids, del cultiu dels pneumococs en medis fortament glucosats, i del cultiu dels microbis anaerobis en els tubs especials, que actualment tothom coneix amb el nom de tubs de Turró.

Turró va obtenir a Santiago de Compostela el títol de veterinari en tres mesos i dues convocatòries.

El 1905 fou nomenat director del Laboratori Microbiològic Municipal de Barcelona, on va polaritzar part de les seves activitats referents a les investigacions sobre el bacil de Koch, i als seus treballs sobre immunologia, en els quals combat les idees d'Ehrlich i, en general, de l'escola alemanya.

Fou jubilat el 1924, i va morir el juny de 1926, als setanta dos anys, havent conservat fins a l'últim moment el cap i el seny dels seus millors anys.

Títols:

El 1892, nomenat acadèmic numerari de la «Real Academia de Medicina y Cirugía» de Barcelona.

El 1904, vicepresident de la «Real Academia de Medicina y Cirugía» de Barcelona.

El 1905, director del Laboratori Municipal de Barcelona.

El 1905, president del Col·legi Oficial de Veterinaris de Barcelona.

El 1915, president de l'Acadèmia i Laboratori de Ciències Mèdiques.

El 1916, president de la Societat de Biologia de Barcelona.

Soci d'honor de l'«Academia de Medicina» de Buenos Aires.

Membre de la «Société» de Biologia de París.

A més de les nombroses notes i monografies sobre qüestions biològiques, bacteriològiques i immunològiques, aparegudes a les revistes científiques més importants d'Europa, va publicar moltes altres obres filosòfiques i humanístiques.

Genis com el gironí Turró fiten èpoques dins les ciències mèdiques i broten molt de tard en tard. Però ja podria estar satisfeta la nostra Pàtria, i la nostra Acadèmia, si els qui ja s'han format o es van formant, fossin capaços d'ensenyar amb l'exemple, l'amor a l'estudi i al treball, de provocar vocacions científiques i de formar deixebles, com va fer aquest gironí insigne.

Als qui ara s'inicien en la medicina els volem recordar que el camí que van a emprendre és dur i difícil, que trobaran, igual que els biografiats, moltes afliccions, i que a voltes la incomprensió dels homes destrossarà els seus ideals més volguts... però han de saber que tenen a les seves mans els mitjans per a superar-se, que són treball, laboriositat, conducta honrada, lleialtat a llurs principis i fe en l'esdevenidor.

Ja al final d'aquesta conferència ens venen a la memòria els versos que Marañón va escriure, una tarda grisa, en el seu «cigarral de Toledo»:

«Vivir no es sólo existir
sino existir y crear,
saber sufrir y gozar
y no dormir sin soñar,
descansar... es empezar a morir.»

Senyors: «Els homes solament són vertaderament grans quan obeeixen la llei del deure que els atorga el guardó després del sacrifici.»